

Język polski – wymagania edukacyjne na poszczególne oceny – klasa 7

Prezentowane wymagania edukacyjne zostały opracowane na podstawie wymagań zintegrowanych z planem wynikowym autorstwa Magdaleny Lotterhoff, będącym propozycją realizacji materiału zawartego w podręczniku *NOWE Słowa na start!* do klasy 7. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

Treści nauczania (za podstawą programową)	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń potrafi:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE – 1. Czytanie utworów literackich					
Epoki literackie i kulturowe	- określić ramy czasowe epok: starożytności, renesansu, oświecenia i romantyzmu - wyjaśnić etymologię nazwy poznanych epok - wymienić najważniejszych twórców epok	- wymienić priorytety oświecenia i dzieła sztuki oświeceniowej - podać najważniejsze elementy światopoglądu romantycznego i cechy bohatera romantycznego - zdefiniować humanizm - wymienić najważniejsze dokonania renesansowe i określić ich funkcję - wymienić najważniejsze cechy sztuki antycznej	- omówić specyfikę polskiego oświecenia - scharakteryzować sztukę oświecenia - wymienić najważniejsze dzieła sztuki romantycznej - omówić specyfikę sztuki renesansowej i romantycznej	- omówić wybrane dzieło renesansowe, oświeceniowe lub romantyczne - wymienić osiągnięcia cywilizacyjne, które zawdzięczamy ludziom żyjącym w starożytności - wypowiedzieć się na temat dziedzictwa kulturowego wywodzącego się z religii oraz wierzeń ludzi żyjących w starożytności	- zaprezentować wybraną postać oświecenia - omówić wybrane dzieło lub wynalazek omawianych epok - opisać renesansowe miasto idealne - wypowiedzieć się na temat dziedzictwa cywilizacyjnego starożytności, wartościując je
Epika i świat przedstawiony	- rozpoznać w utworze cechy tekstu epickiego - omówić treść fragmentów tekstu przeczytanego podczas lekcji - określić rodzaj literacki utworu - wskazać narratora tekstu oraz typ zastosowanej narracji	- scharakteryzować główną postać utworu - omówić postawy pozostałych bohaterów utworu - scharakteryzować narratora tekstu - wypowiedzieć się na temat narracji w utworze	- omówić sposób przedstawienia opisaney historii - zinterpretować wskazane słowa i sens zakończenia przywołanych fragmentów tekstu - omówić relacje pomiędzy bohaterami oraz ich emocje - zinterpretować tytuł tekstu	- omówić wpływ narracji na odbiór utworu - dokonać analizy sposobu przedstawienia bohatera zbiorowego - zanalizować rozmowy bohaterów literackich	- na podstawie tekstu wypowiedzieć się na temat funkcji humoru/komizmu w utworach literackich - podjąć dyskusję na temat sentencji i odnieść te słowa do wybranych tekstów kultury
Liryka i środki stylistyczne	- rozpoznać w utworze cechy tekstu lirycznego - omówić treść wiersza - wskazać podmiot liryczny utworu	- scharakteryzować bohatera lirycznego utworu oraz podmiot liryczny - omówić stosunek podmiotu lirycznego do opisywanej rzeczywistości - nazwać rodzaje rymów występujące w utworze	- określić nastrój utworu - omówić funkcję pytań w poznanym wierszu - zinterpretować funkcję środków stylistycznych użytych w wierszu - wskazać stałe związki frazeologiczne użyte w wierszu i omówić ich funkcje	- zinterpretować wskazany fragment - sformułować przesłanie wiersza - dokonać analizy obrazów przedstawionych w utworze	- podjąć dyskusję na temat poruszony w tekście lirycznym - omówić różne sposoby przedstawienia konkretnego motywu w tekstach kultury
Mity i przypowieści	- omówić wydarzenia zawarte w treści przypowieści i mitu - określić rodzaj narracji - wymienić cechy mitu i przypowieści	- wymienić cechy bohaterów i zilustrować je przykładami - zgrupować informacje na temat symbolicznego znaczenia postaci	- ocenić zachowanie bohaterów - wypowiedzieć się na temat emocji towarzyszących bohaterom	- sformułować morał przypowieści - wyjaśnić znaczenie frazeologizmów związanych z tekstem	- podjąć dyskusję na temat związany z tekstem - omówić obraz nawiązujący do przypowieści i/lub mitu

	• ułożyć plan wydarzeń	mitologicznej lub metaforycznej wymowy przypowieści	• dokonać analizy tekstu współczesnej wersji mitu oraz współczesnej wersji przypowieści	• zredagować opis przeżyć wewnętrznych postaci mitologicznej i/lub biblijnej	• odnaleźć w różnych źródłach inne realizacje motywu pojawiającego się w tekście
Jan Kochanowski – <i>Treny</i>	• wymienić najważniejsze etapy życia Jana Kochanowskiego • omówić treść <i>Trenu VII i VIII</i> • określić rodzaj liryki, który reprezentują treny	• scharakteryzować twórczość poety • wskazać adresatów utworów • wymienić cechy Urszulki przywołane przez podmiot liryczny	• wskazać elementy renesansowe w twórczości Jana Kochanowskiego • omówić funkcję zdrobnień w wierszu • wyjaśnić funkcję kontrastu	• przedstawić funkcję Czarnolasu w twórczości poety • omówić funkcję wykrzyknienia • wskazać cel odwołania do ubioru dziecka • porównać poznane utwory i wyrazić swoją opinię na ich temat • wskazać cechy wspólne poznanych trenów	• wypowiedzieć się na temat przeżywania żałoby i sposobów kultuowania pamięci o zmarłych w innych kulturach • omówić wybrany tekst kultury, w którym została przedstawiona strata bliskiej osoby, i porównać go z utworami Jana Kochanowskiego
Jan Kochanowski – <i>Fraszki</i>	• wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>fraszka, wiersz sylabiczny, rym, powtórzenie, apostrofa, archaizm</i> • omówić treść wskazanej fraszki • wskazać środki stylistyczne, podmiot liryczny, adresata lirycznego fraszki oraz archaizmy w niej zawarte	• rozpoznać układ rymów • wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>fraszka</i> w różnych kontekstach • wskazać środki stylistyczne • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego • wskazać apostrofę i wyjaśnić jej funkcję	• omówić funkcję środków stylistycznych użytych w utworze (np. apostrofy, wyliczenia) • wskazać elementy humoru • przedstawić stosunek Jana Kochanowskiego do natury • podać współczesne formy wskazanych archaizmów	• omówić funkcję wyliczenia i uosobienia • zinterpretować utwór w odniesieniu do toposu świata jako teatru • sformułować główną myśl fraszki • omówić sposób obrazowania w utworach oraz ich renesansowy charakter	• omówić cechy wspólne poznanych fraszek • podjąć dyskusję na temat aktualności poznanej fraszki • wskazać konteksty utworów i nawiązania do nich • podjąć dyskusję na temat najważniejszych aspektów życia
Liryka renesansowa – pieśni	• wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>pieśń, rym gramatyczny, apostrofa, uosobienie</i> • omówić treść pieśni • wskazać podmiot liryczny i adresata lirycznego utworu	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego i adresata lirycznego utworu • wskazać środki stylistyczne • określić rodzaje rymów	• omówić przedstawiony w wierszu kontrast i określić jego funkcję • zinterpretować metafory użyte w wierszu	• omówić koncepcję życia przedstawioną w wierszu • wyjaśnić przesłanie pieśni • omówić funkcje środków stylistycznych użytych w utworze	• odnieść utwór do idei renesansowego humanizmu • nazwać adresata apostrofy i podać jego określenia bliskoznaczne
Ignacy Krasicki – <i>Bajki</i>	• wymienić najważniejsze etapy życia Ignacego Krasickiego • omówić treść poznanych bajek	• scharakteryzować twórczość poety • wskazać cechy gatunkowe w poznanych utworach	• wyjaśnić sens alegorii użytych w bajkach • przedstawić morały poznanych bajek	• wypowiedzieć się na temat udziału Ignacego Krasickiego w inicjatywach oświeceniowych oraz aktualności bajek poety	• wskazać elementy światopoglądu oświeceniowego w bajkach Ignacego Krasickiego
Adam Mickiewicz – <i>Dziady</i> cz. II	• wymienić najważniejsze etapy życia Adama Mickiewicza • wyjaśnić, do jakiej kategorii duchów należy konkretna zjawia • omówić sposób wywołania ducha • ustalić, czego duchy żądają od zgromadzonych wieśniaków • określić czas akcji utworu • wskazać wydarzenie, które zburzyło przewidziany porządek dziadów i wyjaśnić, jak	• scharakteryzować twórczość poety • opisać reakcję Guślarza na widok Upiora • wytłumaczyć, jaką rolę odgrywają i co symbolizują w utworze towarzyszące zjawie ptaki • wymienić cechy charakteru złego pana i zilustrować każdą z nich odpowiednim przykładem • określić funkcję dziadów	• wskazać elementy romantyczne w twórczości Adama Mickiewicza • nazwać środki stylistyczne • zinterpretować nauki moralne przekazane przez duchy • wskazać elementy obyczajów ludowych w utworze • wyjaśnić, w jakim celu poeta wprowadził do dramatu duchy, które pojawiają się w czasie obrzędu • przedstawić genezę poszczególnych części <i>Dziadów</i> • zinterpretować motto utworu	• przedstawić informacje na temat życia społecznego poety • zabrać głos w dyskusji na temat związany z czytaniem utworem • stworzyć uniwersalny kodeks postępowania • omówić światopogląd ludzi uczestniczących w dziadach • stworzyć notatkę na temat przyczyn fascynacji romantyków obrzędami ludowymi • wyjaśnić, jak rozumie zakończenie <i>Dziadów</i> cz. II	• podać propozycje, kim mógłby być współcześnie zły pan • uzasadnić na podstawie dramatu Adama Mickiewicza i innych tekstów literackich słuszność stwierdzenia, że wina nie pozostaje bez kary • porównać dziady z innymi znanymi obrzędami religijnymi • wyjaśnić, w jaki sposób dzięki dziadom teraźniejszość łączy się z przeszłością i przyszłością uczestników obrzędu

	- zareagowali na nie Guślarz oraz zebrany lud • wyjaśnić, jaką rolę w życiu gromady odgrywa Guślarz • zapisać plan wydarzeń	• scharakteryzować relację między światem żywych a zmarłych nawiązaną dzięki dziadom • wytłumaczyć, kim jest milcząca postać z zakończenia dramatu	• opisać milczącego bohatera z zakończenia utworu	• opracować własny pomysł na wystawienie wybranego fragmentu <i>Dziadów cz. II</i> na scenie i oddanie atmosfery dramatu	• wskazać związki dramatu Adama Mickiewicza z innymi tekstami kultury
Adam Mickiewicz – <i>Świtezianka</i>	• wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>ballada, realizm, fantastyka, punkt kulminacyjny, nauka moralna</i> • omówić treść utworu • określić rodzaj literacki utworu	• ustalić, jaką wiedzę na temat świata przedstawionego ma narrator • wskazać elementy realistyczne i fantastyczne oraz punkt kulminacyjny	• omówić stosunek narratora do przedstawionych zdarzeń • wskazać cechy gatunkowe • scharakteryzować bohaterów	• podjąć dyskusję na temat nauki moralnej zawartej w balladzie • wyjaśnić sens nauki moralnej	• wypowiedzieć się na temat adaptacji filmowej <i>Świtezianki</i>
Juliusz Słowacki – <i>Balladyna</i>	• zapisać plan wydarzeń przedstawionych we wskazanym fragmencie dramatu • opisać świat fantastyczny przedstawiony w utworze • wskazać sceny, w których przenikają się światy ziemski i nadprzyrodzony • wyjaśnić, kiedy rozgrywa się akcja dramatu i co o tym świadczy • przedstawić etapy dochodzenia Balladyny do władzy • podać przykłady ilustrujące wyrachowanie i niemoralne postępowanie tytułowej bohaterki	• określić sytuację życiową bohaterów realistycznych • podać różne określenia charakteryzujące Alinę i Balladynę oraz przytoczyć fragmenty utworu potwierdzające ten wybór • wytłumaczyć, czym dla każdej z siostr jest miłość • wymienić cechy dramatu, które wpłynęły na to, że autor użył w jego podtytule pojęcia tragedia • udowodnić, że <i>Balladyna</i> ma cechy typowe dla gatunku literackiego, który reprezentuje • omówić sposoby sprawowania władzy przez czterech władców wspomnianych w utworze	• wyjaśnić rolę sił nadprzyrodzonych w wydarzeniach przedstawionych w dramacie • wskazać zabiegi artystyczne • wymienić wątki miłosne i nadać im tytuły • przedstawić wnioski na temat roli miłości w życiu człowieka • wyjaśnić, jakie znaczenie dla rozwoju akcji dramatu ma ingerencja bohaterów fantastycznych • określić funkcję baśni i legend w dramacie • omówić zmiany, które zaszły w psychice Balladyny po dokonaniu pierwszej zbrodni	• dokonać analizy słów i postępowania obu siostr • wyjaśnić, na czym polega tragizm losów tytułowej bohaterki utworu • zestawień biblijną opowieść o Kainie i Abla z historią przedstawioną w dramacie • wyjaśnić, dlaczego Balladyna, mimo że uczciwie osądziła swoje zbrodnie, musiała zginąć • przedstawić na podstawie lektury kilka uniwersalnych prawd o ludzkiej psychice • dokonać analizy losów wszystkich zakochanych bohaterów dramatu i wyjaśnić, jaką cenę płaci każdy z nich za swoje zaangażowanie uczuciowe	• dokonać analizy plakatu zapowiadającego inscenizację • omówić nawiązania kulturowe obecne w utworze • ustosunkować się do stwierdzenia, że w dramacie pojawia się ironia • wyjaśnić, jaką rolę w utrzymywaniu ładu moralnego odgrywa w dramacie rzeczywistość nadprzyrodzona • wskazać po jednym przykładzie sceny komicznej i tragicznej w utworze i wyjaśnić, jaki efekt wywołuje połączenie tych kategorii
Aleksander Fredro – <i>Zemsta</i>	• opisać sytuację przedstawioną we fragmentach utworu • podać przykłady dosadnych sformułowań użytych przez Cześnika • wymienić cechy bohaterów • podać przykłady sprzeczności między tym, co mówią postacie utworu, a tym, co robią lub sądzą o innych, i wyjaśnić, czemu służy ukazanie tych sprzeczności • odnaleźć w utworze informacje dotyczące czasu i miejsca akcji • wskazać wątek główny i wątki poboczne	• omówić zachowanie Rejenta podczas sprzeczki z Cześnikiem i wyjaśnić, o czym ono świadczy • uzasadnić stwierdzenie, że Raptusiewicz i Milczek to nazwiska znaczące • wymienić cechy bohaterów • zgromadzić informacje o Cześniku i Rejencie • wyjaśnić, co to jest karykatura oraz na czym polega karykaturalne przedstawienie Cześnika i Rejenta • podzielić bohaterów utworu na pierwszoplanowych, drugoplanowych i epizodycznych • wyjaśnić sens motta utworu	• wyjaśnić, w jaki sposób Milczek traktuje prawo i innych ludzi • opisać i zinterpretować zachowanie Cześnika i Rejenta • scharakteryzować głównych bohaterów na podstawie ich wypowiedzi • porównać Cześnika i Rejenta • ocenić, czy w scenie, w której Papkin pragnie złożyć śluby wierności Klarze, styl jego wypowiedzi pasuje do sytuacji • zinterpretować tytuł utworu w kontekście całej lektury i wyjaśnić, do czego doprowadziła tytułowa zemsta	• rozważyć, czy zgoda Cześnika i Rejenta będzie trwała • wyjaśnić, jaką rolę w życiu społecznym mogą odgrywać komik, komediopisarz i satyryk • wskazać podobieństwa i różnice pomiędzy poczuciem humoru w czasach Aleksandra Fredry i współcześnie • wytłumaczyć, w jaki sposób plakaty nawiązują do wymowy <i>Zemsty</i> • dokonać analizy zakończenia <i>Zemsty</i>	• wyjaśnić, w jaki sposób Rejent i Cześnik pokrzyżowali sobie nawzajem plany i co byli w stanie poświęcić dla zemsty • podać przykłady przedstawienia motywu zemsty w innych tekstach kultury • wyjaśnić, czym skutkuje wyśmianie pewnych cech • wskazać w utworze elementy kultury sarmackiej • porównać treść utworu z jego ekranizacją w reżyserii Andrzeja Wajdy

	• wyjaśnić, jaką rolę odgrywają w utworze bohaterowie epizodyczni			• sporządzić katalog głównych wad Polaków na podstawie zachowań wszystkich bohaterów utworu	
Antoine de Saint-Exupéry – <i>Mały Księżę</i>	• omówić treść utworu • zapisać w punktach wydarzenia • określić rodzaj literacki utworu • wyjaśnić, dlaczego Mały Księżę wyruszył w podróż • wytłumaczyć, jak lis i Mały Księżę rozumieli odpowiedzialność • scharakteryzować mieszkańców poszczególnych planet	• wyjaśnić, jakie uczucia towarzyszyły Małemu Księżu w kontakcie z różą • wymienić konsekwencje oswojenia i wyjaśnić, co można dzięki niemu zyskać • wypowiedzieć się na temat narracji w utworze • wskazać wydarzenia i sytuacje o charakterze baśniowym i realistycznym • podać cechy przypowieści • scharakteryzować tytułowego bohatera na podstawie opisu jego planety • omówić relację pomiędzy Małym Księciem a różą	• wytłumaczyć, czym było motywowane zachowanie róży • opisać dwa rodzaje miłości: Małego Księcia do róży i róży do Małego Księcia • wyjaśnić, co według lisa oznacza słowo <i>oswoić</i> oraz jak Mały Księżę dzięki naukom lisa zaczął postrzegać swoją relację z różą • przedstawić sytuację, w której znalazł się pilot • opisać przemianę wewnętrzną pilota • wyszukać w tekście fragmenty o charakterze aforyzmów • wyjaśnić, co symbolizują mieszkańcy poszczególnych planet	• wyjaśnić metaforyczne znaczenie ogrodu pełnego róż • zinterpretować decyzję Małego Księcia o odejściu • wyjaśnić, dlaczego pilot wybrał się na poszukiwanie studni • wyjaśnić, w jakim świetle zostały przedstawione wartości rządzące światem dorosłych i co o nich myśli główny bohater książki • zinterpretować symbolikę podróży • wytłumaczyć, czym była podróż dla Małego Księcia i czego tak naprawdę poszukiwał bohater	• podjąć dyskusję na temat obecności zachowań przedstawionych w utworze w świecie współczesnym • omówić sposoby przedstawienia relacji międzyludzkich w innych tekstach kultury • odczytać znaczenie motywu wody w <i>Małym Księciu</i> • zredagować subiektywny opis Ziemi
Charles Dickens – <i>Opowieść wigilijna</i>	• określić rodzaj literacki utworu • wypowiedzieć się na temat symbolicznego przesłania, jakie dla ludzi wierzących niosą święta Bożego Narodzenia • opisać wybrane święta z przeszłości głównego bohatera • wyjaśnić, w jaki sposób – oprócz bezpośrednich ocen i opisów – narrator charakteryzuje głównego bohatera opowiadania • opisać sposób przedstawienia duchów w <i>Opowieści wigilijnej</i> • określić, co uświadomił sobie bohater podczas wizyty ostatniego ducha	• wyjaśnić, kim jest główny bohater utworu i jak jego charakter uwidacznia się w wyglądzie • określić stosunek narratora do głównego bohatera tekstu • przedstawić wartości, którymi kierował się w życiu Scrooge, i wskazać te, których początkowo mu brakowało • porównać Scrooge’a z jego siostrzeńcem na podstawie ich wypowiedzi • opisać, w jaki sposób zostało przedstawione Boże Narodzenie • nazwać emocje towarzyszące Scrooge’owi w trakcie kolejnych podróży	• zinterpretować wskazany fragment utworu • opisać uczucia Scrooge’a w chwili, gdy odeszła od niego ukochana kobieta • przedstawić wcześniejsze relacje Ebenezera Scrooge’a z ludźmi i wyjaśnić, co stało się z osobami, które kochał • opisać realia społeczne, w których dorastała główna postać utworu • podać przykłady zachowań i decyzji bohatera, które pokazują jego wewnętrzną przemianę • wyjaśnić, czemu miało służyć wprowadzenie do utworu elementów fantastycznych	• zacytować sformułowania, dzięki którym narrator nawiązuje kontakt z czytelnikiem, i wyjaśnić, czemu służy taki zabieg • sporządzić spis problemów społecznych, które zostały zaprezentowane w utworze • omówić relacje między sferami realistyczną i fantastyczną w opowiadaniu	• omówić sposób spotęgowania przez narratora wrażenia tajemnicy i niesamowitości • przygotować prezentację na temat symboliki świąt w kulturze popularnej • wskazać różnice między światem współczesnym a tym przedstawionym w lekturze • przedstawić wiadomości o życiu w XIX-wiecznej Wielkiej Brytanii zdobyte dzięki lekturze
I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE – 2. Odbiór tekstów kultury					
Rzeźba jako dziedzina sztuki	• wymienić etapy rozwoju rzeźby • rozróżniać najważniejsze typy dzieł rzeźbiarskich ze względu na temat	• wskazać najważniejsze cechy rzeźby na poszczególnych etapach jej rozwoju	• omówić elementy języka rzeźby na przykładzie wybranego dzieła	• ocenić dzieło sztuki według podanych kryteriów	• wypowiedzieć swoją opinię na temat rzeźby abstrakcyjnej • przygotować prezentację na temat wybranego artysty
Malarstwo i sztuki wizualne	• opisać obraz	• omówić kolorystykę dzieła	• odnieść sytuację przedstawioną na obrazie do jego tytułu	• wypowiedzieć się na temat roli gry światła	• omówić wybrany tekst kultury

	• nazwać barwy użyte przez artystę • wymienić typy dzieł malarskich • przedstawić skojarzenia związane z obrazem	• rozróżnić najważniejsze typy dzieł malarskich • wymienić główne środki wyrazu dzieła malarskiego • wypowiedzieć się na temat postaci przedstawionych na obrazie • opisać kompozycję dzieła	• omówić kompozycję dzieła • zinterpretować znaczenie barw • wymienić kryteria, według których ocenia się obraz • zinterpretować funkcję rekwizytu • omówić kolorystykę dzieła i jej znaczenie	• zinterpretować tytuł oraz przesłanie obrazu • wskazać funkcję elementu widocznego na obrazie • przeanalizować funkcję gestów namalowanych postaci oraz przenikanie się kolorów i kształtów	• podjąć dyskusję na temat związany z obrazem • porównać obraz z innymi tekstami kultury • zrelacjonować wizytę w galerii lub muzeum • odnaleźć konteksty i nawiązania do zaprezentowanego obrazu
Teksty publicystyczne i popularnonaukowe	• omówić treść fragmentów artykułu lub innego tekstu • odtworzyć najważniejsze fakty i opinie	• opracować profil osoby mówiącej na podstawie tekstu • wskazać cechy świadczące o popularnonaukowym charakterze tekstu • wyliczyć fakty przedstawione w artykule • przedstawić kompozycję tekstu	• dokonać analizy kompozycji tekstu, uwzględniając funkcję śródtytułów • wyjaśnić, czemu służy przedstawianie faktów i opinii • wyciągać wnioski • przedstawiać własne stanowisko • uogólniać, podsumowywać i porównywać	• wskazać na podstawie tekstu przyczyny przedstawionych zjawisk • omówić funkcję tytułu tekstu • wskazać słowa kluczowe w tekście • właściwie argumentować	• podjąć dyskusję na temat poruszony w tekście • wykorzystywać bogate konteksty
II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE – 1. Gramatyka języka polskiego					
Imiesłowy i imiesłowny równoważnik zdania	• zdefiniować imiesłowy przysłówkowe i przymiotnikowe • omówić regułę tworzenia imiesłów • zdefiniować imiesłowny równoważnik zdania • uzupełnić tekst właściwymi imiesłowami	• wskazać imiesłowy w tekście • uzupełnić podane wypowiedzenia imiesłowowymi równoważnikami zdania • poprawić wypowiedzenia z błędnym użyciem imiesłowowych równoważników zdania	• wskazać imiesłowy w tekście i podzielić je na kategorie • wymienić pytania, na jakie odpowiadają zdania podrzędne w podanych przykładach • wymienić warunki, jakie musi spełniać poprawnie skonstruowane wypowiedzenie z imiesłownym równoważnikiem zdania	• przekształcić formy czasowników w imiesłowy • utworzyć i nazwać imiesłowy • przedstawić relację zdań na wykresie • przekształcić podane wypowiedzenia tak, aby powstały imiesłowne równoważniki zdania	• samodzielnie formułować skomplikowane wypowiedzenia wielokrotnie złożone z imiesłownym równoważnikiem zdania
Części zdania i związki wyrazowe	• wymienić części zdania	• wskazać i nazwać: ○ główne części zdania, ○ określenia, ○ zdania bezpodmiotowe	• wypisać związki wyrazowe występujące w podanych zdaniach	• ułożyć wypowiedzenia z różnymi częściami zdania	• dokonać pełnej analizy składniowej zdania pojedynczego.
Wypowiedzenia i ich rodzaje	• wymienić rodzaje wypowiedzi w zależności od celu wypowiedzi oraz liczby orzeczeń	• rozpoznać rodzaje wypowiedzi w zależności od celu wypowiedzi i liczby orzeczeń • odróżnić zdanie od równoważnika zdania	• przekształcić zdanie w równoważnik zdania i odwrotnie • wskazać w tekście zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	• utworzyć zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	• przekształcać spójnie skomplikowane struktury zdaniowe z zachowaniem właściwych relacji logicznych i stylistycznych

Zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	wymienić rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie	- rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie - stosować poprawną interpunkcję w zdaniach złożonych - wskazać w wypowiedzeniu orzeczenia i rozdzielić zdania składowe - rozpoznać zdanie nadrzędne	- tworzyć wykresy zdań złożonych - sformułować pytania do zdań podrzędnych - określić typy zdań złożonych podrzędnie	- tworzyć zdania złożone różnych typów - przedstawić relację zdań na wykresie	- omówić niuanse znaczeniowe spójników współrzędnych i bezspójnikowych połączeń zdań - tworzyć i analizować zdania wielokrotnie złożone
Słowotwórstwo	- wskazać wyrazy podstawowe i pochodne - pokazać w podanych wyrazach formanty i nazwać ich typy - zdefiniować wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo	- utworzyć wyrazy pochodne od podanych wyrazów podstawowych oraz wyrazy podstawowe dla podanych wyrazów pochodnych - zbudować wyrazy z podanych par wyrazowych i wskazać wrostki - wymienić funkcje formantów - wskazać wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo	- wskazać formant w wyrazie pochodnym - wyjaśnić znaczenie podanych wyrazów pochodnych - podzielić podane wyrazy na grupy na podstawie ich znaczenia - wskazać wyrazy należące do jednej rodziny - wskazać rdzenie w podanych grupach wyrazów	- wskazać oboczności w wyrazach - utworzyć wyrazy o różnych kategoriach znaczeniowych - stworzyć rodzinę wyrazów	- samodzielnie przeanalizować skomplikowane procesy słowotwórcze oraz wymiany głoskowe w tematach słowotwórczych - wyjaśnić rolę formantów w tworzeniu neologizmów i ekspresywizmów w języku literackim
Wyrazy złożone	zdefiniować wyraz złożony	- wskazać wyrazy złożone w tekście - utworzyć wyrazy złożone z podanych słów	- wypisać wyrazy złożone z mapy Polski - poprawnie wymówić i odmienić podane wyrazy złożone	stworzyć tekst z wyrazami złożonymi	rozróżniać i analizować złożenia, zestawienia i zrosty pod kątem ich struktury oraz zasad pisowni
Mowa zależna i niezależna	wyjaśnić różnice pomiędzy mową niezależną a mową zależną	- wskazać w podanym tekście mowę niezależną i mowę zależną - zastosować w zapisie dialogu poprawną interpunkcję	przekształcić wypowiedzi w mowie zależnej na mowę niezależną i odwrotnie	zredagować tekst, w którym wypowiedzi bohaterów mają formę mowy zależnej	omówić artystyczną funkcję mowy niezależnej, zależnej i mowy pozornie zależnej w utworach literackich
Fonetyka – głoski, sylaby i akcent	- przedstawić podział głosek - wymienić funkcje głoski <i>i</i> - przedstawić zasady akcentowania w języku polskim	- podzielić słowa na głoski i sylaby - podać przykłady głosek miękkich, twardych, dźwięcznych, bezdźwięcznych, ustnych i nosowych	wskazać funkcje głoski <i>i</i> na podanych przykładach	odpowiednio akcentować wyrazy	wyjaśnić odstępstwa od akcentu paroksytonicznego na przykładach zapożyczeń
Upodobnienia fonetyczne	przedstawić zasady, na jakich zachodzą upodobnienia fonetyczne	- wskazać upodobnienia fonetyczne - wskazać różnice pomiędzy mową a pismem	zaznaczyć strzałką kierunek upodobnienia	wytłumaczyć różnice pomiędzy mową a pismem, odwołując się do przykładów	omówić upodobnienia pod względem dźwięczności, miejsca i sposobu artykulacji oraz wskazać ich wpływ na pisownię
II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE – 2. Zróżnicowanie języka					
Relacje znaczeniowe między wyrazami	- wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>synonim</i>, <i>antonim</i>, <i>wyraz wieloznaczny</i>, <i>homonim</i> - wskazać różnice pomiędzy wyrazami wieloznacznymi a homonimami	- podać antonimy i synonimy do podanych wyrazów - wyjaśnić, na czym polega wieloznaczność podanych wyrazów	odróżnić homonimy od wyrazów wieloznacznych	podać różne znaczenia wskazanych wyrazów	odnaleźć i zinterpretować zjawiska homonimii oraz polisemii w tekstach poetyckich i grze słów

Słownictwo o ograniczonym zasięgu	wymienić przykłady słów o ograniczonym zasięgu	tłumaczyć, czym są profesjonalizmy	rozpoznawać w tekście słowa o ograniczonym zasięgu, w tym profesjonalizmy	przekształcić tekst napisany w socjolekcie w tekst napisany językiem ogólnonarodowym	dokonać analizy socjolektu lub dialektu w tekście literackim i ocenić jego funkcję stylizacyjną
Odmiany i oficjalność języka	- wymienić odmiany polszczyzny zależne od odbiorcy i sytuacji - przedstawić cechy odmian języka: oficjalnej i nieoficjalnej	- przedstawić cechy języka ogólnego i języka o ograniczonym zasięgu - uzupełnić tekst odpowiednimi wyrazami w zależności od kontekstu	- wskazać wyrazy należące do polszczyzny oficjalnej i nieoficjalnej - wskazać słownictwo należące do języka ogólnego oraz języka o ograniczonym zasięgu	dostosować tekst do sytuacji komunikacyjnej	ocenić stosowność wypowiedzi i unikać błędów stylizacyjnych
Archaizmy i stylizacja językowa	wymienić rodzaje archaizmów	- zastąpić archaizmy wyrazami współczesnymi - wskazać archaizmy w podanych zdaniach	- określić rodzaje podanych archaizmów - określić funkcję archaizmów w tekście stylizowanym	stworzyć tekst z archaizmami	dokonać analizy porównawczej warstwy archaicznej w tekstach z różnych epok literackich
Treść i zakres znaczeniowy wyrazu	zdefiniować pojęcia: <i>treść</i> i <i>zakres znaczeniowy</i> wyrazu	- podać definicje wyrazów uwzględniające elementy ich treści - uporządkować wyrazy, uwzględniając ich zakres znaczeniowy	skorygować wypowiedzi za pomocą wyrazów o szerszym zakresie znaczeniowym	dopisać do podanych wyrazów te o szerszym i węższym zakresie znaczeniowym	wyjaśnić relację odwrotnej proporcjonalności między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazu na skomplikowanych przykładach pojęciowych
II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE – 3. Komunikacja językowa i kultura języka					
Etyka słowa, perswazja i manipulacja	- wymienić zasady etyki językowej - omówić sposoby naruszania etyki językowej - wymienić cechy wypowiedzi perswazyjnej i manipulacyjnej	- wskazać wypowiedzi zgodne i niezgodne z zasadami etyki słowa - wyjaśnić, na czym polega perswazyjny oraz manipulacyjny charakter wypowiedzi	podać przykłady wypowiedzi perswazyjnych i manipulacyjnych	- sformułować wypowiedź o wydźwięku negatywnym zgodną z zasadami etyki słowa - sformułować tekst perswazyjny i tekst manipulacyjny	ocenić krytycznie środki perswazyj i manipulacji w dyskursie publicznym i medialnym pod kątem etyki komunikacji
II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE – 4. Ortografia i interpunkcja					
Pisownia „nie” z imiesłowami	wymienić zasady pisowni „nie” z imiesłowami	zastąpić określenia oznaczające cechy imiesłowami z przeczeniem „nie”	utworzyć imiesłowy z przeczeniem „nie”	zredagować tekst, w którym występują imiesłowy z przeczeniem „nie”	bezbłędnie stosować pisownię łączną i rozdzielną „nie” z imiesłowami, np. w użyciach przeciwnych
Pisownia wielką i małą literą	wymienić zasady pisowni wyrazów wielką i małą literą	uzupełnić tekst wyrazami zapisanymi wielką i małą literą	wyjaśnić zasady pisowni wyrazów wielką i małą literą, odnosząc się do podanych przykładów	zastosować zasadę pisowni wielką literą wyrazów w samodzielnie zredagowanym tekście	poprawnie stosować pisownię wielką i małą literą w skomplikowanych nazwach własnych
Pisownia wyrazów z ą, ę, om, em, on, en	wymienić zasady pisowni wyrazów z ą, ę, om, em, on, en	- uzupełnić podane zdania odpowiednimi formami wyrazów - wyjaśnić zasady zapisu podanych wyrazów	- poprawić błędy w podanym tekście - skorzystać ze słownika w razie wątpliwości związanych z poprawnym zapisem wyrazów	stworzyć tekst z poprawnie zapisanymi wyrazami z ą, ę, om, em, on, en	bezbłędnie zapisywać trudne formy wyrazów zawierające utratę dźwięczności i rezonans nosowy

Pisownia przymiotników złożonych	• przedstawić zasady tworzenia przymiotników złożonych	• przyporządkować przymiotniki złożone do odpowiednich ilustracji • wyjaśnić znaczenie podanych przymiotników złożonych	• przekształcić zdania tak, aby zawierały przymiotniki złożone	• utworzyć przymiotniki złożone od podanych nazw własnych	• stosować zasadę pisowni łącznej i z łącznikiem w przymiotnikach złożonych w zależności od relacji znaczeniowych między ich członami
Ortografia – ó, u, rz, ż, ch, h	• omówić zasady pisowni wyrazów z literami: ó, u, rz, ż, ch, h	• uzupełnić tekst wyrazami z kłopotliwymi literami	• wyjaśnić pisownię kłopotliwych liter w podanych wyrazach	• stworzyć tekst z kłopotliwymi literami	• bezbłędnie zapisywać trudne formy wyrazów z ó, u, rz, ż, ch, h i stosować zasady w wyrazach nietypowych
Przedrostki i przyrostki	• omówić zasady pisowni przedrostków: z-, s-, ś-, wz-, bez-, nad-, ob-, od-, pod-, przed-, roz-, w- i przyrostków: -dzki, -dztwo, -cki, -ctwo oraz przyrostka -stwo	• uzupełnić wyrazy odpowiednimi przedrostkami • uzupełnić tekst wyrazami z kłopotliwymi przedrostkami	• utworzyć przymiotniki od podanych nazw miejscowości • uzupełnić podane wyrazy odpowiednimi przyrostkami oraz tekst wyrazami z kłopotliwymi przyrostkami	• przekształcić podane wypowiedzi tak, aby użyć wyrazu z przyrostkiem o kłopotliwej pisowni	• stosować bezbłędnie zasady fonetyczne przy dodawaniu przedrostków i przyrostków w trudnych formach fleksyjnych
Cytowanie i opis bibliograficzny	• przedstawić zasady cytowania tekstów • wymienić zasady tworzenia opisu bibliograficznego	• uzupełnić podany tekst zawierający cytaty odpowiednimi znakami interpunkcyjnymi	• stworzyć tekst zawierający cytaty	• stworzyć opisy bibliograficzne cytowanych przez siebie źródeł	• prawidłowo sporządzać przypisy bibliograficzne i cytować fragmenty prozy oraz poezji w pracach naukowych i referatach
III TWORZENIE WYPOWIEDZI – 1. Elementy retoryki					
Argumentacja i kompozycja wypowiedzi	• wymienić etapy przygotowywania wypowiedzi argumentacyjnej	• odnaleźć tezę i argumenty w zaprezentowanym tekście	• wskazać różne typy argumentów w podanym tekście • sformułować argumenty potwierdzające podaną tezę	• stworzyć wypowiedź argumentacyjną	• budować wieloaspektowe wypowiedzi argumentacyjne z wykorzystaniem kontrargumentów
Kompozycja i spójność tekstu	• wymienić cechy dobrze skomponowanego tekstu • wskazać w podanym tekście główne zdanie akapitu	• sformułować plan wypowiedzi argumentacyjnej • uporządkować wskazaną wypowiedź	• poprawić wskazane wypracowanie • sformułować wstęp do wypracowania	• stworzyć wewnętrznie uporządkowane, spójne wypracowanie	• pisać teksty o wysokim stopniu spójności logicznej i stylistycznej oraz doskonałej strukturze akapitowej
Język reklamy i slogany	• wymienić sposoby nakłaniania wykorzystywane w reklamach	• podać przykłady sloganów reklamowych	• dokonać analizy skuteczności wybranego sloganu reklamowego oraz funkcji zawartej w nim gry słów	• sformułować slogany reklamowe • dokonać analizy zabiegów perswazyjnych i manipulacyjnych w podanych reklamach	• podjąć dyskusję na temat funkcji fake newsów, analizując mechanizmy ich tworzenia i rozprzestrzeniania w mediach
III TWORZENIE WYPOWIEDZI – 2. Mówienie i pisanie					
Opis dzieła sztuki	• wymienić elementy opisu dzieła sztuki • zgromadzić informacje na temat opisywanego dzieła sztuki	• podać temat obrazu • określić kompozycję dzieła	• opisać kolorystykę i nastrój obrazu • wypowiedzieć się na temat proporcji dzieła	• zredagować opis wskazanego obrazu	• stworzyć dojrzały, pogłębiony opis dzieła sztuki z uwzględnieniem kontekstów epoki i symboliki artystycznej
Streszczenie tekstu	• wymienić etapy pisania streszczenia	• zastosować słownictwo przydatne w streszczeniu	• poprawić błędy w podanym streszczeniu	• stworzyć streszczenie wybranego tekstu narracyjnego	• dokonać precyzyjnego streszczenia z zachowaniem kluczowych tez i wątków

		wskazać usterki w podanym streszczeniu	przygotować w punktach streszczenie filmu		
Recenzja	wymienić elementy recenzji	- odróżnić recenzję od sprawozdania - selekcjonować informacje przydatne przy pisaniu recenzji	- stworzyć plan recenzji - ocenić poszczególne elementy recenzji	napisać recenzję wybranego filmu	napisać krytyczną recenzję, posługując się trafnym słownictwem wartościującym i dojrzałymi kryteriami oceny
Rozprawka	- wymienić etapy pisania rozprawki - przedstawić schematy pisania rozprawki	- zastosować słownictwo przydatne przy pisaniu rozprawek - dopisać wstęp i zakończenie do podanego fragmentu rozprawki - wybrać argumenty, które można wykorzystać do uzasadnienia wskazanej tezy	- sformułować argumenty do podanego zagadnienia lub tezy - stworzyć plan rozprawki na podstawie zaprezentowanej dyskusji	napisać rozprawkę	- samodzielnie sformułować temat rozprawki - zgromadzić argumenty, korzystając z różnych źródeł oraz kontekstów literackich
Wypowiedź argumentacyjna w praktyce	wymienić etapy przygotowywania wypowiedzi argumentacyjnej	odnaleźć tezę i argumenty w zaprezentowanym tekście	- wskazać różne typy argumentów w podanym tekście - sformułować argumenty potwierdzające podaną tezę	stworzyć wypowiedź argumentacyjną	zaprezentować i obronić własne stanowisko na forum, stosując precyzyjną, dojrzałą i poprawną językowo argumentację
Przemówienie	- przedstawić etapy przygotowywania przemówienia - wymienić środki retoryczne	- podać przykłady użycia środków retorycznych - dokonać analizy podanego przemówienia	- porównać podane przemówienia i ocenić ich skuteczność - dokonać analizy niewerbalnych środków komunikacji	przygotować i wygłosić przemówienie	wygłosić przekonujące przemówienie z wyrazistą tezą i sugestywną retoryką
IV SAMOKSZTAŁCENIE					
Samodzielne zdobywanie wiedzy i samokształcenie	odtworzyć najważniejsze fakty i opinie oraz samodzielnie pozyskiwać wiedzę z poznawanych tekstów	wykorzystywać najważniejsze konteksty w samodzielnej interpretacji utworów literackich i tekstów kultury w ogóle	- wyciągać wnioski z pozyskanych informacji - przedstawiać własne stanowisko	- poprawnie interpretować wymagany materiał - właściwie argumentować - uogólniać, podsumowywać i porównywać	- wykorzystywać bogate konteksty - formułować i rozwiązywać problemy badawcze

Dla uczniów posiadających opinię lub orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej (np. dysleksja, dysgrafia, dysortografia, spektrum autyzmu czy niepełnosprawności) wymagania edukacyjne oraz formy i metody ich sprawdzania są dostosowywane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych. Dostosowanie to polega na modyfikacji warunków nauki i kryteriów oceniania (np. wydłużenie czasu pracy, zmiana formy sprawdzianu) przy jednoczesnym zachowaniu realizacji pełnej podstawy programowej.